

Bir Hastanede Ev İdaresi Hizmetlerinde Çalışan Personelin İş Yaparken Sağlığını Korumaya Yönelik Aldıkları Önlemlerin ve Karşılaştıkları Sağlık Problemlerinin İncelenmesi

Şükran ŞAFAK*, Canan YERTUTAN**, Sibel ERKAL***, Zeynep ÇOPUR****, Berrin ERGÜDER*****

ÖZET

Araştırma bir hastanede ev idaresi hizmetlerinde çalışan personelin karşılaştığı sağlık problemlerini belirlemek amacıyla planlanmış ve yürütülmüştür. Bu kesitsel ve tanımlayıcı araştırmaya Ankara İli Büyükşehir Belediye sınırları içinde yer alan bir hastanede gündüz vardiyasında çalışan temizlik işini fiilen yürüten ve görüşmeyi kabul eden tüm ev idaresi personeli (n=243) alınmıştır. Araştırma kapsamına alınan personelin tamamının sağlığını korumaya yönelik hizmet içi eğitim aldığı, eğitim alınan konular arasında temizlik maddeleri (%100.0) ve araç-gereç kullanımı (%99.2) konularını belirtenlerin önde geldiği saptanmıştır. Personelin tamamı sağlık problemi karşılaşmamak için önlem aldığını ve önlem olarak da atıkları hijyen kurallarına uygun olarak topladıklarını, temizlik maddelerinin kullanımında cilde ve vücuda vereceği zararlardan korunduklarını, iş elbisesini iş bitiminde değiştirdiklerini belirtmişlerdir. Ancak tüm personelin hizmet içi eğitim ve sağlığını korumaya yönelik önlem almasına rağmen, 19 personelin (7.8) yaptığı işe bağlı olarak sağlık problemiyle karşılaştığı, karşılaşılan sağlık problemleri arasında ellerde alerji olmasını (%36.8), bel ağrısını (%31.6) ve enfeksiyon geçirmeyi (%15.7) belirtenlerin ilk sırada yer aldığı belirlenmiştir. Bu sağlık problemlerinin nedeni olarak da en fazla araçların ağır olması (%36.9), kullanılan deterjanın zarar vermesi (%26.3), çöpleri eldivensiz toplama (%26.3) belirtilmiştir. Tüm personel hizmet içi eğitim ve önlem aldığını belirttiği halde, hala bazı sağlık problemleri ile karşılaşılması eğitimde sürekliliğin sağlanması gerektiğini ortaya koymaktadır.

* Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi Ev Ekonomisi Bölümü

** Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi Ev Ekonomisi Bölümü

*** Yrd. Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi Ev Ekonomisi Bölümü

**** Öğr. Gör., Dr., Hacettepe Üniversitesi Ev Ekonomisi Bölümü

***** Arş Gör., Uzm., Hacettepe Üniversitesi Ev Ekonomisi Bölümü

Anahtar Kelimeler: Ev idaresi personeli, personel sağlığı, iş sağlığı

The Study of The Problems Encountered and the Measures Taken by The Personel Working at a Housekeeping Service at a Hospital To Prevent Their Health

ABSTRACT

This study has been planned and carried out to determine the problems encountered by the personel working at the housekeeping service of a hospital. All the personel who have been performing the cleanning duty of a hospital which is in the boundaries of the municipality of Ankara and who have accaped the interview have been taken to this sectional and descriptive study. It has been found out that all personnel analyzed in study have been taken under education and it has been discovered that among the subjects taught to these personel lessons about cleaning materials (100.0%) and using cleaning equipments (99.2%) are the leading subjects. All the personel have stated that they have taken measurer to avoid helath problems and they have been collecting the wastes according to the hygiene rules and they have been using the cleaning materials carefully so as to prevent their skin and body from the hazardous effects of them and that they change their uniforms after the job. However, although all the personel have been assigned to inservice training and have been informed about the occupational securtiy. It has been determined that 19 of the personel (7.8%) have had some health problems related to the job they are doing. Among the health problems suffered allergy on hands (36.8%), backache (31.6%) and infections (15.7%) are the mostly stated problems.the heaviness of the equipments (36.9), the damage of the detergent used (26.3%) and collecting the wastes without a glove have been stated as the main reason of the problems expressed. Although all the personel have stated that they have been assigned to inservice training and informed about their work, there are still some health problems suffered by the workers, so it means that it is necessary to achieve continuity in education.

Key Words: Housekeeping personel, personnel health, occupational health

I. GİRİŞ

Her insanın sağlıklı yaşaması hakkı ve sağlığını koruma ve devam ettirmesi de görevidir. Ev idaresi hizmetlerinde çalışan personel bu konuda daha özenle davranması gereken bir gruptur (Şafak 1997). Kurumda sağlıklı ve güvenli bir çevrenin oluşturulması görevini yürüten ev idaresi personeli, kendi sağlığını da korumak zorundadır. Personelin sağlığının bozulması işine gelmemesine veya

işini aksatmasına ve zamanında yapamamasına neden olur. Bu nedenle personelin sağlığını korumaya yönelik tüm önlemlerin alınması gerekir (Yertutan 2000).

Ev idaresi bölümünde hizmet veren kişiler fiziksel, kimyasal, bakteriyolojik, osmolojik, entomolojik temizlik, vücudun etkin kullanımı ve kazalara karşı önlem alma konusundaki sorumluluğunun bilincinde olmalıdır. Bu bilinci taşıyan kişi hem kendi sağlığını hem de çevresini risk altına sokmayacaktır (Şafak 1997; Şafak, Yertutan1992). Bireylerin sağlıklarının korunabilmesi için sağlıkla ilgili konularda bilgilendirilmeleri gereklidir. Ancak sadece bilgilendirme yeterli değildir. Bu bilgilerin davranışlara olumlu biçimde yansımaları gerekir (Şafak 1998). Personelin sahip olduğu bilgi ve becerinin geliştirilmesi, yenilenmesi ve davranışa dönüştürülmesi bu alanda yapılacak eğitim ve kontrolle mümkün olacaktır.

Personele verilecek sağlık eğitimi; sağlıklı yaşayabilmeleri, sağlıklarını koruyabilmeleri, sağlıklı çevre yaratabilmeleri için davranış kazanmaları amacını taşır. Böylece sağlıkla ilgili kişisel alışkanlıklar daha iyi kazanılır (Şafak 1998; Rice1986). Bu araştırma bir hastanede ev idaresi hizmetlerinde çalışan personelin karşılaştıkları sağlık problemleri ve iş yaparken sağlığını korumaya yönelik aldıkları önlemleri belirlemek amacıyla planlanmış ve yürütülmüştür.

II. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Bu kesitsel ve tanımlayıcı araştırmaya Ankara İli Büyükşehir Belediye sınırları içinde yer alan bir hastanede gündüz vardiyasında çalışan temizlik işini fiilen yürüten ve görüşmeyi kabul eden tüm ev idaresi personeli (n=243) alınmıştır. Araştırmanın verileri hazırlanan anket formuna bağlı kalınarak 7 nisan- 14 mayıs 2004 tarihleri arasında ev idaresi personeli ile yüz yüze yapılan görüşmeler sonucu toplanmıştır. Bu çalışmada ev idaresi personelinin karşılaştıkları sağlık problemleri, iş yaparken sağlığını korumaya yönelik aldıkları önlemler incelenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen verilerin istatistiksel değerlendirmesi SPSS programında yapılmıştır.

III. BULGULAR VE TARTIŞMA

3.1. Personel Hakkında Genel Bilgiler

Araştırmaya alınan personelin %54.3'ü erkek, %45.7'si kadın, %57.2'si ilkokul ve daha az, %29.2'si ortaokul, %12.8'i lise, %0.8'i de üniversite öğrenim düzeyindedir.

Personelin %45.3'ü 18-29, %30.5'i 30-39, %18.9'u 40-49 ve %0.8'i de 50 ve daha fazla yaş grubundadır.

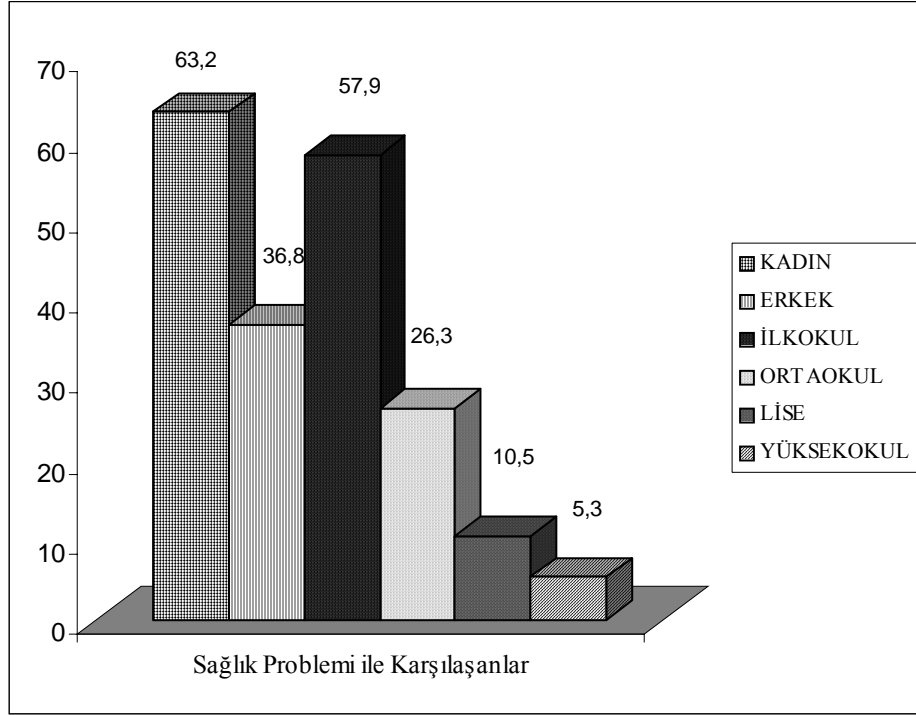
Araştırma kapsamına alınan personelin tamamının sağlığını korumaya yönelik hizmet içi eğitim aldığı, eğitim alınan konular arasında temizlik maddeleri (%100.0) ve araç-gereç kullanımı (%99.2) konularını belirtenlerin önde geldiği saptanmıştır. Erkal ve Şafak(1998) tarafından yapılan çalışmada hizmet içi eğitim alan ev idaresi personelinin eşit oranlarda %88.8'inin enfeksiyon kontrolü ve kişisel hijyen, %68.2'sinin temizlik yöntemleri %44.2'sinin araç-gereçlerin bakımı ve kullanımı, %14.7'sinin de temizlik maddelerinin kullanımı konusunda eğitim aldıkları belirlenmiştir. Şafak ve Yertutan'ın (1992) çalışmasında ise ev idaresi personeline temizliğin önemi, temizlik bilgisi, temizlik yöntemleri, temizlik araçları ve maddeleri ve vücut pozisyonları konusunda eğitim verilmiştir. Personelin eğitimden sonra aldıkları puanların ortalamasında eğitimden önce aldıkları puanların ortalamasına göre artış olduğu saptanmıştır. Eldredge(1966) tarafından Chicago da St. Joseph hastanesinde üç aylık düzenli bir eğitim programı hazırlanmış ve yeni işe başlayanlara iş başında araçların kullanımı ve güvenlik kuralları konusunda eğitim verilmiştir. Bu eğitim programının sonunda personelin eğitim aldığı konularda daha dikkatli davrandığı bulunmuştur.

3.2. Ev İdaresi Hizmetlerinde Çalışan Personelin Sağlığını Korumaya Yönelik Önlem Alma Durumu ve Karşılaştıkları Sağlık Problemleri

Personelin tamamı sağlık problemi ile karşılaşmamak için önlem aldığını ve önlem olarak da atıkları hijyen kurallarına uygun olarak topladıklarını (%100.0), temizlik maddelerinin kullanımında cilde ve vücuda vereceği zararlardan korunduklarını (%100.0), iş elbisesini iş bitiminde değiştirdiklerini (%100.0) belirtmişlerdir. Erkal ve Şafak (1998) tarafından yapılan çalışmada

da personelin %82.9'unun iş yaparken kendi sağlıklarını korumak için çeşitli önlemler aldıkları ve önlem alanların %58.6'sının sık el yıkamaya, %45.2'sinin eldiven ve maske giymeye dikkat ettikleri saptanmıştır.

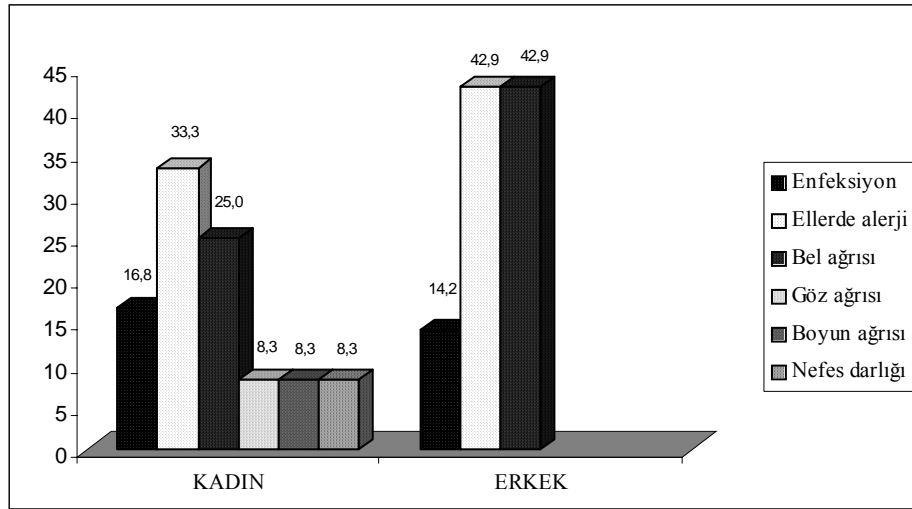
Bu araştırmada tüm personelin hizmet içi eğitim ve sağlığını korumaya yönelik önlem almasına rağmen, 19 personelin (%7.8) yaptığı işe bağlı olarak sağlık problemiyle karşılaştığı bulunmuştur. Sağlık problemiyle karşılaşan kadınların oranının (%63.2), erkeklerden daha yüksek olduğu (%36.8)($P>0.05$) ve öğrenim düzeyi arttıkça işe bağlı sağlık problemiyle karşılaştığını belirtenlerin oranının azaldığı (İlkokul %57.9, ortaokul %26.3, lise %10.5, yüksekokul %5.3) saptanmıştır (Şekil 1).



Şekil 1. Farklı Cinsiyet ve Öğrenim Düzeyindeki Personelin Sağlık Problemi ile Karşılaşma Durumuna Göre Dağılımı

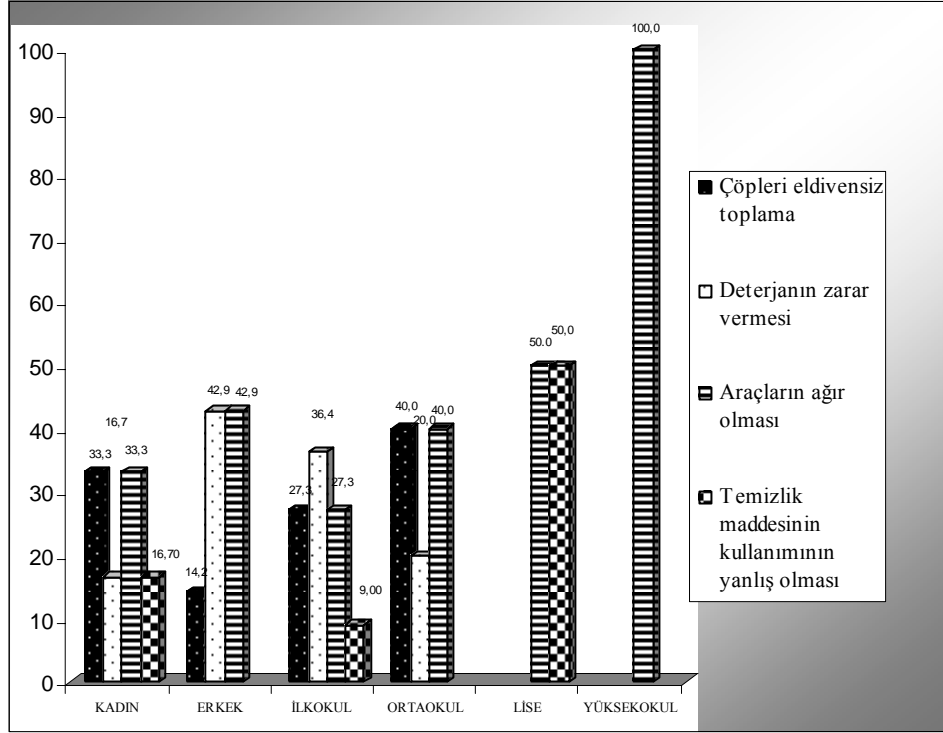
Personelin karşılaştığı sağlık problemleri arasında ellerde alerji (%36.8), bel ağrısı (%31.6) ve enfeksiyon geçirmeyi (%15.7) belirtenler ilk sırada yer

almaktadır. Kadınlarda ellerde alerji (%33.3), erkeklerde ise eşit oranda (%42.9) ellerde alerji ve bel ağrısı olduğunu belirtenler önde gelmektedir. Erkal ve Yertutan (1992) tarafından yapılan çalışmada da ev idaresi personelinin %15.0'inin ellerinde cilt rahatsızlığı olduğu belirlenmiştir. Dehlgust ve arkadaşları (1970) tarafından İsviçre de yapılan bir çalışmada 3500 hastane personelinin 65'inde mesleki cilt rahatsızlığının olduğu bulunmuştur. Çalışma hayatında bel problemlerinin işgücü kaybına yol açan hastalıklar arasında (üst solunum yolları enfeksiyonlarından sonra) ikinci sırayı aldığı görülmektedir (Anon 1996). Nitekim bu çalışmada da sağlık problemleri arasında bel ağrısını belirtenler ikinci sıradadır. Erkal ve Şafak'ın (1998) çalışmasında ise personelin %28.6'sının işe bağlı olarak sağlık problemiyle karşılaştığı, personelin %12.7'sinin bel, sırt ağrısı, %9.6'sının kaza, %6.3'ünün de enfeksiyon geçirdiği saptanmıştır. Gönen ve Özgen'in (1993) çalışmasında da personelin yaptıkları işle ilgili olarak rahatsızlık hissettikleri vücut bölümleri olarak en çok bel (%39.1), sırt (%26.6) ve ayak ağrılarında şikayetçi oldukları bulunmuştur. İsveç'te temizlik personelinin kas ve iskelet ile ilgili sorunlarını inceleyen araştırmada ise, boyun ve omuz bölgeleri ile ilgili şikayetlerin çok sık görüldüğü belirtilmiştir (Hagner, Hogberg 1989) (Şekil 2).



Şekil 2. Sağlık Problemiyle Karşılaşan Personelin Karşılaştıkları Sağlık Problemlerinin Cinsiyete Göre Dağılımı

Bu araştırmada karşılaşılan sağlık problemlerinin nedeni olarak da en fazla araçların ağır olması (%36.9), eşit oranlarda (%26.3) kullanılan deterjanın zarar vermesi ve çöpleri eldivensiz toplama belirtilmiştir. Kadın personel arasında eşit oranlarda (%33.3) çöpleri eldivensiz toplama ve araçların ağır olması, erkek personel arasında eşit oranlarda (%42.9) deterjanın zarar vermesi ve araçların ağır olması karşılaşılan sağlık problemlerinin nedeni olarak gösterilmiştir. İlkokul mezunları arasında deterjanın zarar vermesi (%36.4), ortaokul mezunları arasında eşit oranlarda (%40.0) çöpleri eldivensiz toplama ve araçların ağır olması, lise (%50.0) ve yüksekokul (%100.0) mezunları arasında araçların ağır olması sağlık problemlerinin nedeni olarak belirtilmiştir (Şekil 3).



Şekil 3. Sağlık Problemiyle Karşılaşan Personelin Karşılaştıkları Sağlık Problemlerinin Nedenine ve Değişkenlere Göre Dağılımı

IV. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma kapsamına alınan personelin tamamı sağlığını korumaya yönelik hizmet içi eğitim almıştır. Personelin tamamı sağlık problemi ile karşılaşmamak için önlem aldığını ve önlem olarak da atıkları hijyen kurallarına uygun olarak topladıklarını, temizlik maddelerinin kullanımında cilde ve vücuda vereceği zararlardan korunduklarını, iş elbisesini iş bitiminde değiştirdiklerini belirttiği halde, 19 personel (%7.8) sağlık problemiyle karşılaşmıştır. Karşılaşılan sağlık problemleri arasında ellerde alerji olmasını belirtenler önde gelmekte bunu bel ağrısını belirtenler izlemektedir. Sağlık problemlerinin nedeni olarak da en fazla araçların ağır olması, deterjanın zarar vermesi ve çöpleri eldivensiz toplama belirtilmiştir.

Tüm personel hizmet içi eğitim ve önlem aldığını belirttiği halde, hala bazı sağlık problemleri ile karşılaşılması eğitimde sürekliliğin sağlanması gerektiğini ortaya koymaktadır.

KAYNAKLAR

1. Anon (1996) Bel Sağlığı. **Fizyoterapistler Derneği**. Ankara.
2. Eldredge Y. (1966) A Strong Inservice Training Program Builds Pride. **Hospital Management**, September,62-65.
3. Erkal S. ve Şafak Ş. (1998) Hastanelerde Çalışan Ev İdaresi Personelinin Hijyen Kurallarına İlişkin Davranışlarının İncelenmesi. **Ev Ekonomisi Yüksek Okulu Yayınları** No:1,Araştırma Serisi 1,Ankara.
4. Erkal S. ve Yertutan C. (1992) Hastane Temizlik Hizmetinde Çalışan Personelin Elllerinde Görülen Cilt rahatsızlıkları. **Ev Ekonomisi Dergisi**, (5): 73-77.
5. Dehlgust M.D. and Fregert M.D.(1970) Occupational Dermatitis in Hospital Personel. **Breif Dermatosen**. 18: 261.
6. Gönen E. Ve Özgen Ö. (1993) Kurumlarda Ev İdaresi Hizmetlerini Yürüten Personelin Çalışma Koşullarının Ergonomik Açından İncelenmesi. **4. Ergonomi Kongresi**. MPM Yayınları:509, İzmir.
7. Hagner I.M. and Hogberg M. (1989) Evaluation of Two Floor Mopping Work Methods By Measurement of Load. **Ergonomics**, 32: 4.

8. Rice R.H. (1986) Cleaning Rounds Make The Difference. **Executive Housekeeping Today**, August.
9. Şafak Ş. (1997) **Kurumlarda Ev İdaresi**. Damla Matbaacılık Yayıncılık. Ankara.
10. Şafak Ş. (1998) Kurumlarda Sağlıklı Çevre ve Ev İdaresi **I. Ulusal Kurum Ev İdaresi Kongresi (Uluslar arası Katılımlı)** 21-23 Ekim, Ankara.
11. Şafak Ş. ve Yertutan C. (1992) Bir Kamu Kuruluşunda Çalışan Kurum Ev İdaresi Personelinin Yürüttükleri İşlerle İlgili Bilgi Düzeylerinin Saptanması. **Ev Ekonomisi Dergisi**. 8(5): 68-73.
12. Yertutan C. (2000) **Kurumlarda Ev İdaresi Hizmetlerinin Verimlilięi**. Minpa Matbaacılık Tic. Ltd.Şti. Ankara.